

Sygn. akt I ACa 956/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 lutego 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Małgorzata Wolczańska
Sędziowie :	SA Anna Bohdziewicz SA Joanna Naczyńska (spr.)
Protokolant :	Małgorzata Korszun

po rozpoznaniu w dniu 11 lutego 2016 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa W. S.

przeciwko Polskiemu Biuru Ubezpieczycieli Komunikacyjnych w (...)

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej

z dnia 18 czerwca 2015 r., sygn. akt I C 352/14,

1) zmienia zaskarżony wyrok:

a) w punkcie 1. i 2. w ten sposób, że zasądza od pozwanego na rzecz powoda 100 000 (sto tysięcy) złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 4 września 2014 roku, a w pozostałej części powództwo oddala,

b) w punkcie 3. w ten sposób, że zasądza od pozwanego na rzecz powoda 1 206 (tysiąc dwieście sześć) złotych z tytułu kosztów procesu,

c) w punkcie 4. w ten sposób, że nakazuje pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej) 5 167 (pięć tysięcy sto sześćdziesiąt siedem) złotych z tytułu kosztów sądowych, od uiszczenia których powód był zwolniony;

2) oddala apelację w pozostałej części;

3) znosi wzajemnie koszty postępowania apelacyjnego;

4) nakazuje pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej) 2 500 (dwa tysiące pięćset) złotych z tytułu części nieuiszczonej opłaty od apelacji, odstępując od obciążania powoda pozostałą jej częścią.

SSA Joanna Naczyńska	SSA Małgorzata Wołczańska	SSA Anna Bohdziewicz
----------------------	---------------------------	----------------------

Sygn. akt I ACa 956/15

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 18 czerwca 2015r. Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej zasądził od pozwanego Polskiego Biura Ubezpieczycieli Komunikacyjnych w (...) na rzecz małoletniego powoda W. S. 50.000zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 4 września 2014r., a w pozostałym zakresie powództwo o zadośćuczynienie oddalił. Nadto zasądził od powoda na rzecz pozwanego 1.205,91zł z tytułu kosztów zastępstwa procesowego, nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Okręgowego w Bielsku-Białej) 2500zł z tytułu opłaty sądowej oraz 83,32zł z tytułu wydatków na biegłego, od których uiszczenia powód był zwolniony i odstąpił od obciążenia powoda pozostałą częścią kosztów sądowych.

Rozstrzygnięcie to Sąd Okręgowy podjął po ustaleniu, iż (...), w wypadku samochodowym zginął ojciec powoda Z. S.. Wypadek spowodował obywatel B. A. Y., najeżdżając samochodem ciężarowym na tył wykonującego manewr skrętu w lewo innego samochodu ciężarowego, który na skutek uderzenia przejechał na pas ruchu dla kierunku przeciwnego, gdzie jadący lewym pasem ruchu samochód osobowy kierowany przez Z. S. zderzył się z kolejnym samochodem, w wyniku czego, kierujący tym samochodem, Z. S. poniósł śmierć na miejscu zdarzenia. W dacie śmierci ojca, powód miał 9 miesięcy, aktualnie ma 15 lat i uczęszcza do 3 klasy gimnazjum. Matka powoda nie wyszła ponownie za mąż, ani nie była z nikim związana. Mieszka sama z synem. W chwili wypadku nie pracowała, zajmowała się synem. Po śmierci męża nie wróciła do pracy. Utrzymuje siebie i powoda z renty rodzinnej w wysokości 1.301zł miesięcznie i zasiłku pielęgnacyjnego wypłacanego na powoda w wysokości 500zł miesięcznie. Powód urodził się bez jednej nerki, ma wrodzoną wadę serca i wadę postawy. Jest alergikiem. Cierpi na zespół Gilberta, który jest chorobą genetyczną i przejawia się okresowymi żółtaczkami pod wpływem leków i stresu. Od urodzenia jest osobą niepełnosprawną, wymagającą korzystania z systemu wsparcia w samodzielnej egzystencji oraz stałego współudziału opiekuna w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. Kilkukrotnie był hospitalizowany. Ojciec powoda był osobą pełną pasji, planów na przyszłość, interesował się motoryzacją, sportem, muzyką. Z zawodu był elektronikiem. Pracował jako monter i serwisant wag elektronicznych, budował z żoną dom. Rodzina powoda była szczęśliwa i kochająca się nawzajem. Powód zna ojca jedynie ze zdjęć i z opowiadań. Czuł się gorzej, gdy koledzy opowiadali o czasie spędzonym wspólnie z ojcami i w czasie zajęć, w których przydatne było wsparcie ojca. Powód jest osobą zamkniętą w sobie, nie lubi wychodzić z domu, śpi przy zapalonym świetle, przy otwartych drzwiach, nie wsiada do windy. Jest to konsekwencją wypracowania przez niego strategii adaptacyjnych, łagodzących skutki lęku. Powód długo bał się zamkniętych pomieszczeń, boi się wody. Nie ma zainteresowań sportowych, jeździ jedynie na rowerze. Słucha muzyki. Jest nieporadny w kontaktach interpersonalnych, przy czym wynika to po części z nadmiernie kontrolującego go stylu wychowania przez matkę. Gdy parę lat temu matka powoda trafiła do szpitala, powód zaczął mieć problemy psychologiczne, obniżone poczucie wartości, lęki. Został wówczas objęty pomocą psychologa. Spotkania z psychologiem dotyczyły radzenia sobie z emocjami i ze stresem oraz dotyczyły przeżyć związanych ze śmiercią ojca, budowania poczucia własnej wartości oraz uczenia się efektywnej komunikacji w relacjach z osobami bliskimi i rówieśnikami. Powód korzystał również z terapii logopedycznej i neurorozwojowej oraz z muzykoterapii. Miał zajęcia w szkole z pedagogiem. Powód odczuwa lęk umiarkowanego stopnia, który wynika z przeżyć związanych ze śmiercią ojca. Lęk ten przyczynia się w dużym stopniu do ograniczeń w realizowaniu relacji społecznych, przejawianych się w nieśmiałości i unikaniu kontaktów społecznych. Sąd Okręgowy ustalił również, iż 14 grudnia 2001r. matka powoda Wiesława Strzelczyk, działając w imieniu własnym i jako przedstawiciel małoletniego powoda, zawarła ugodę z polskim korespondentem ubezpieczyciela sprawcy wypadku, tj. z (...) SA, na mocy której

przyjęła 65.000zł z tytułu zadośćuczynienia i pogorszenia sytuacji życiowej jej i syna w związku ze śmiercią Z. S. oraz kosztów jego pogrzebu. Matka powoda W. S. nie miała zgody sądu rodzinnego na zawarcie tej ugody w imieniu małoletniego powoda. (...) SA pismem z 8 kwietnia 2014r. odmówiła powodowi wypłaty zadośćuczynienia.

Poddając powyższe ustalenia ocenie prawnej, Sąd Okręgowy przyjął, iż podstawę prawną odpowiedzialności pozwanego stanowi art. 123 pkt 1 oraz art. 122 ust. 1 pkt 3 i 4 ustawy z 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, a także art. 90a ust. 1 pkt 3 ustawy z 28 lipca 1990r. o działalności ubezpieczeniowej, jako że przedmiotem działalności Polskiego Biura Ubezpieczycieli Komunikacyjnych jest organizowanie likwidacji szkód lub bezpośrednia likwidacja szkód spowodowanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez posiadaczy pojazdów mechanicznych zarejestrowanych za granicą posiadających ważne dokumenty ubezpieczeniowe wystawione przez zagraniczne biura narodowe oraz organizowanie likwidacji szkód lub bezpośrednia likwidacja szkód spowodowanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez posiadaczy pojazdów mechanicznych zarejestrowanych w państwach, których biura narodowe są sygnatariuszami Porozumienia Wielostronnego, a także odpowiada ono za szkody będące następstwem wypadków, które miały miejsce na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i powstały w związku z ruchem pojazdów mechanicznych, zarejestrowanych w państwach, których biura narodowe są sygnatariuszami Porozumienia Wielostronnego. Sąd Okręgowy podkreślił, iż odpowiedzialność pozwanego jest pochodną odpowiedzialności sprawcy szkody - A. Y., wynikającej z regulacji art. 436 k.c. oraz, że pozwany nie kwestionował podstaw swej odpowiedzialności. Kwestionował natomiast zasadność wystąpienia przez powoda z roszczeniem o zadośćuczynienie z tytułu krzywdy doznanej wskutek śmierci ojca. Roszczenie to - w ocenie Sądu Okręgowego - znajduje podstawę w regulacji art. 448 k.c. w zw. z art. 23 k.c. i art. 24 k.c., ponieważ wynika ze zdarzenia sprzed daty wejścia w życie art. 446 § 4 k.c. (tj. przed 3 sierpnia 2008r.) stanowiącego, że sąd może przyznać zadośćuczynienie pieniężne za krzywdę wyrządzoną w związku ze śmiercią osoby bliskiej. Odwołując się do dorobku orzeczniczego Sądu Najwyższego, Sąd Okręgowy podkreślił, że spowodowanie śmierci osoby bliskiej, które nastąpiło przed 3 sierpnia 2008r. - może stanowić naruszenie dóbr osobistych najbliższych członków rodziny zmarłego, tj. prawa do życia w rodzinie i uzasadniać przyznanie im zadośćuczynienia na podstawie art. 448 k.c. (wyrok Sądu Najwyższego z 14 stycznia 2010 r., IV CSK 307/09, OSNC-ZD 2010/3/91, OSP 2011/2/15). Nadto, stosownie do art. 101§ 3 k.r.o. Sąd Okręgowy przyjął, iż zawarcie ugody dotyczącej należnego dziecku odszkodowania (zadośćuczynienia) zalicza się do czynności przekraczających zwykły zarząd i wymaga zezwolenia sądu opiekuńczego, zaś brak tej zgody powoduje bezskuteczność oraz nieważność ugody i z tych konstatacji wywiódł bezzasadność podniesionego przez pozwanego zarzutu powagi rzeczy ugodzonej (res transacta).

Ustalając wysokość zadośćuczynienia Sąd Okręgowy miał na uwadze, że jego celem jest złagodzenie krzywdy, a więc cierpienia psychicznego wywołanego śmiercią osoby najbliższej, bólu i poczucia osamotnienia. Opierając się na kryteriach obiektywnych, a nie na wyłącznie subiektywnych odczuciach powoda uznał, iż krzywda wywołana śmiercią ojca była dla powoda dotkliwa z uwagi na rodzaj i siłę więzów oraz rolę pełnioną przez ojca w życiu dziecka. Utrata ojca pozbawiła powoda możliwości dorastania i rozwoju w pełnej rodzinie. Powód dotkliwie odczuwał i nadal odczuwa brak ojca, a odczucia te mają istotny związek z występowaniem u niego stanów lękowych i zaburzeń adaptacyjnych. Ważąc przywołane kryteria i czynniki oraz odwołując się do przeciętnej stopy życiowej społeczeństwa, Sąd Okręgowy uznał, iż żądanie zadośćuczynienia w kwocie 150.000zł jest wygórowane oraz, że odpowiednią sumą zadośćuczynienia jest 50.000zł i taką kwotę zasądził od pozwanego na rzecz powoda wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnieniem, liczonymi od daty wniesienia pozwu, tj. 4 września 2014r. O odsetkach tych orzekł w oparciu o art. 481 § 1 i 2 k.c. i 817 §1 k.c., mając na uwadze przedsądową odmowę wypłaty świadczenia. W dalszym idącym zakresie, Sąd Okręgowy oddalił powództwo, jako bezzasadne. Koszty procesu - na podstawie art. 100 k.p.c. - stosunkowo rozdzielił i przy przyjęciu, iż powód utrzymał się ze swoim roszczeniem w 1/3, zasądził od powoda na rzecz pozwanego 1.205,91zł. Na podstawie art. 113 ust. 1 i 4 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 100 k.p.c. obciążył pozwanego 1/3 nieuiszczonych kosztów sądowych (opłaty od pozwu i kosztów opinii biegłego) i odstąpił od obciążania powoda pozostałą częścią kosztów sądowych.

Apelację od wyroku wywiódł powód, domagając się jego zmiany w części oddalającej powództwo przez podwyższenie zadośćuczynienia do kwoty 150.000zł i nieobciążenie go kosztami procesu. Zarzucił, iż zaskarżony wyrok narusza prawo materialne, a to art. 448 k.c., ponieważ 50.000zł nie rekompensuje mu w sposób pełny i wystarczający doznaną krzywdę, w szczególności nie odpowiada rozmiarowi jego cierpień psychicznych oraz wielości, trwałości i intensywności skutków naruszenia dóbr osobistych powoda. Akcentował aktualny swój stan i deficyty psychiczne, jakie wywołał brak ojca w jego życiu. Dodał, iż ocena Sądu dotycząca rozmiaru krzywdy powinna uwzględniać również postawę sprawcy, zaś ten nigdy się z nim nie skontaktował, okazując mu tym całkowitą obojętność.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego. Wywodził, iż zasądzone zadośćuczynienie nie jest rażąco niskie. Podkreślił, iż wypłacona powodowi w 2001r. - na mocy ugody - kwota 30.000zł odpowiadała piętnastu przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniom, co odpowiada dzisiejszej kwocie 60.000zł.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Ustalenia faktyczne nie były w sprawie sporne. Poza sporem pozostawała też podstawa odpowiedzialności pozwanego. Sporną na etapie postępowania apelacyjnego jest jedynie wysokość należnego powodowi zadośćuczynienia, w części przekraczającej 50.000zł.

Dokonując kontroli instancyjnej wyroku w tym zakresie, Sąd Apelacyjny nie znajduje podstaw, by na poczet dochodzonego pozwem zadośćuczynienia zaliczyć kwotę 30.000zł, wypłaconą powodowi w 2001r. Niezależnie od tego, że ugoda, na podstawie której kwotę tę wypłacono, w stosunku do powoda nie była ważna, wypłacone mu świadczenie zaspokajało tylko roszczenie o odszkodowanie za pogorszenie sytuacji życiowej. Wypłacone ono zostało w oparciu o art. 446 §3 k.c. Roszczenie o odszkodowanie za pogorszenie sytuacji życiowej, które ma wyrównać uszczerbek w sferze majątkowej jest roszczeniem niezależnym od roszczenia o zadośćuczynienie, które ma złagodzić krzywdę doznaną w sferze niematerialnej. Nie sposób przyjąć, by ubezpieczyciel sprawcy wypadku - w 2001r. - spełnił świadczenie, do którego w świetle dokonywanej wówczas powszechnie wykładni przepisów prawa nie był zobowiązany. Dopiero po wejściu w życie art. 446 § 4 k.c. uznano bowiem za jurydycznie uprawniony pogląd, iż zastosowanie art. 446§3 k.c. nie wyłącza stosowania 448 i 24 §1 k.c., a pokrzywdzony wskutek śmierci osoby najbliższej może domagać się nie tylko odszkodowania za pogorszenie się sytuacji życiowej, lecz także zadośćuczynienia za naruszenie dobra osobistego w postaci prawa do życia w rodzinie.

Jeśli idzie o szacowanie należnego powodowi zadośćuczynienia, Sąd Okręgowy trafnie podkreślił, iż żadna kwota nie jest w stanie zrekompensować straty osoby bliskiej, a celem zadośćuczynienia jest jedynie złagodzenie doznanego cierpienia i wyrządzonej krzywdy. Trafnie też przyjął, iż wysokość zadośćuczynienia musi być adekwatna w tym znaczeniu, że powinna uwzględniać - z jednej strony rozmiar doznaną przez poszkodowanego krzywdę, z drugiej zaś - powinna być utrzymana w rozsądnych granicach, odpowiadających aktualnym warunkom i stopie życiowej społeczności, a zindywidualizowana ocena tych kryteriów pozostawiona jest uznaniu sędziowskiemu. Niemniej zgodzić się należy z apelującym, iż dokonując tej zindywidualizowanej oceny, Sąd Okręgowy nie przydał odpowiedniej wagi kwestii trwałości naruszenia, wielości i nieodwracalności jego skutków oraz stopniowi natężenia cierpienia psychicznego powoda. Mieć bowiem należy na uwadze, iż poczucie krzywdy powoda było tym dotkliwsze, że wcześniej utracił on ojca oraz, że ani w dzieciństwie, ani aktualnie w okresie dorostania, jak i w przyszłości nikt i nic nie będzie mu w stanie zastąpić ojca. Co więcej, skutki tej straty i syndromu pólseroty zwieliokrotnia stan zdrowia, w szczególności niepełnosprawność powoda. Biorąc pod uwagę te czynniki, jak i przywołane wyżej kryteria, Sąd Apelacyjny uznał, iż zasądzona przez Sąd Okręgowy kwota 50.000zł z tytułu zadośćuczynienia jest zbyt niska, zaś odpowiednią będzie kwota 100.000zł. Sąd Apelacyjny kierował się przy tym także sumami zasądzanymi przez sądy w sprawach o zadośćuczynienie za krzywdę wyrządzoną wskutek śmierci osoby bliskiej.

Z tych przyczyn Sąd Apelacyjny - na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. - zmienił zaskarżony wyrok podwyższając zasądzone na rzecz powoda zadośćuczynienie do 100.000zł i adekwatnie do takiego wyniku sporu - w oparciu o art. 100 zdanie pierwsze k.p.c. rozliczył koszty procesu - i przyjmując, iż ostatecznie powód utrzymał się ze swym żądaniem w 2/3, zasądził od pozwanego na rzecz powoda 1.206zł z tytułu kosztów zastępstwa procesowego, nadto na podstawie art.

113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych w zw. z art. 100 k.p.c. nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego 2/3 nieuiszczonych kosztów sądowych (opłaty od pozwu i kosztów opinii biegłego). W oparciu o art. 385 k.p.c. w dalej idącym zakresie apelację powoda oddalił. Na podstawie art. 100 zdanie pierwsze k.p.c. Sąd Apelacyjny zniósł wzajemnie koszty postępowania apelacyjnego, jako że powód utrzymał się w tym postępowaniu ze swym żądaniem w połowie, a obie strony poniosły koszty zastępstwa procesowego w takiej samej wysokości - w stawce minimalnej. Nadto, w oparciu o art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, nakazał pobrać od pozwanego opłatę od apelacji, od uiszczenia której powód był zwolniony, w części w jakiej odniosła ona skutek, natomiast w oparciu o art. 113 ust. 4 tej ustawy, zważywszy na charakter sprawy i sytuację powoda, odstąpił od obciążania powoda pozostałymi kosztami sądowymi.

SSA Joanna Naczyńska SSA Małgorzata Wołczańska SSA Anna Bohdziewicz